

ALBERT ZSUZSA

Szimfóniát építenek

Kiss Anna: Hideglelés

Kiss Anna 1939-ben született Gyulán, a tiszántúli magyarság egyik központjában. Megjelenése, gondolkodása, érzélemléte, indulatai, amint költészete is, ennek a magyarságnak hű tükörképe.

Összegyűjtött versei *Gyolcs* címmel 2014-ben jelentek meg két kötetben, azóta 2017-ben a *Suhogások*, amelyben mint egy mozaik-építésű eposz jelenik meg gyermekkorának falusi élete, 2020-ban pedig újabb verseinek gyűjteménye, a *Hideglelés*.

A könyv borítóján többek közt ezt vallja: „Költészetem a maga sajátos nyelvén kezdettől a lét teljességét igyekszik megragadni. Szellemi katedrálisokat emelők ereje bátorít. Sokaké.”

A *Hideglelés* verseit négy ciklusba és egy nagyobb kompozícióba rendezi, a versek közrefogják a *Genitivus* című dokumentumgyűjteményt, a kötetet két egyfelvonásos zárja.

Csak a versekkel foglalkozom. Nem időrendben adja elénk, témák, mondanivaló szerint ciklusokban.

Az első ciklus élete tereit idézi, összefoglalás; a sztyeppéről indul, ahonnan a magyarság, és a jelenig ér. Hogy eljusson a sztyepei széltől a rejtelmes és veszedelmes jövőig. Gyula, Zsadány, Debrecen a gyerekkor terei. Hóban járni tanuló, még alig élő gyermekként kap egy rongybabát, háborús baba, nem beszél, nem is sír, a költő szimbóluma. Mikor a kisgyerek egyszerűen van, „teljes, mint a buborék, / a hold, a szívárvány”. Két sorban a múltó pillanat és az örökkévalóság. Szabad versek, a nyelv lélegzete teremti ritmusát, rövidebb-hosszabb sorait, étellel gazdagon; a sztyepe nyújtózik, a szél „vad, keleti”, máskor „gyulai szél”, „az éden alkonyi szellője”. Lesz ez még jeges, vízszintes szél, „mely hajókat tördel”. Most azonban háború van, bombázás, a meggyfa sátra alatt poharak, behívók, felbontott levél, „váratlan, mint a szívlovás”, s az elbeszélő nénye „se holt se eleven / sötét fátyola alatt”.

Film, jelenetek, ahol előbb a gyengédség, a kicsinység uralkodott – megjelenik a halál. Ám Isten kertjében, Zsadányban, „boldogasszony-levél. Zsol-tárosan.”

„Irreális idő a háborúké, / kertjeinkben mákkal, / liliommal együtt / bombatölcsérek nyílnak, rongybabám már a / lépcsőnél elvész, // a rongybabák / nem sírnak”

Mitológiát ír, „erdő illatú tejével eltelve, / kecske-anyám / útjára térek, mítoszi / sötétbe, s eltűnünk a világ / szörnyű szeme előtt”.

A gyermek felnő, a terek, az idők változnak. Megjelenik az alma-szimbólum.

„Voltunk, / mint felhők a falon át, // esős nyár egymást / ölelő ikrei / hittünk a hulló / almáknak a dombon, / hogy a / szerelmek múlnak, // s meghalunk inkább”.

A krónikás ének következő tere Izland. Elődeink nyomait kutatta Szibériában, Mongóliában. A szagák földjére, Izlandba azonban menekült, vulkánok, fagyos szelek földjére, a halál előtt. Mert váratlanul meghalt életre szóló szerelme, Nagy László, a költő.

„a lét próbára tesz, / nem lenni semmiség, / pelyhek hús napjaim, / nem érnek földet, nagy / kavicával alszom, mert / valaki gyermek sír benne, / nekem már végem! ha / vízszintes szél halszárítók / illatát, vak öblökét, / havait hordja rám, / mit bánom!”

A vers és a lélek felépül a változással, segít egy ősi életforma, ó-törvény, ó-nyelv, „idegen, vagy sem, lélek dolga”... „szeles-havas / szavait ízlelem, / hogy voltam, mindig is / voltam, hogy ők is- / hát vissza, / keleti szélbe, bizalmas / kígyóval civódni, a // rongybabák nem sírnak!”

Kiss Anna verselése epikával, filmszerű látvánnyal különleges, modern líra. A lírában megszólt személyesség szemérmesen, áttételesen szólal meg.

Korábban is észrevehető költői módszere a sorok, szakaszok ismétlése. Ahogy egy szimfóniában egy-egy dallam visszatér más hangszerelésben. A versben egyre erősebb érzelmi hatása van, ha szakaszokon átívelve ugyanazok a sorok, strófák újra meg újra megjelennek, vagy változataik a múltó, változó, de változatlan idő szimbólumaként.

„Valami mindig / válaszol, / ahogy a szél / feléled, // valami mindig / elbomol, / világos szélben, / mint a toll, // hintál a / könnyű lélek, // Valaki mindig / útra kel, / még dereng / a hóban, // a szél üvegből / énekel, / támlán egymásra / hullt lepel, // magáról / álmodóban.”

Izlandot szereti, mert nemcsak befogadja a menekülőt, de hasonlít is rá, mert népe a környező északi országokból vándorolt oda akkortájt, mikor

ide mi magyarok. Ősi germánból fejlődött nyelve ereszkedő lejtésű és ragozó, mint a magyar. 13. századi prózai művekben, a szagákban őrzi ősei emlékezetét. Ahogy Kiss Anna a magyarság őstörténetét kutatja, s a maga mitológiáját írja.

A *Párnák világos ormán* ciklus nyitó verse a *Vitorlák*. Az izlandi tenger ihlette látomások: a vitorlák ponyvái repednek, „nagy, világos / vizek dúlnak, // omlanak, / alámerülnek, / ... / szerelmek, fájnak”. A nagyság látomásai, a föld szélességében, az ég magasságában, ha úgy tetszik, vertikálisan és horizontálisan, egészen a szakrálisig.

„Valami mindig / válaszol, / ahogy a szél / feléled, // valami mindig / elbomol, / világos szélben, / mint a toll, // hintál a / könnyű lélek”

Gyengéd képek, ismétlések, párhuzamok, újrakezdések, fokozások a sámán révületéig. Mintha balladát énekelne.

Kiss Anna tudatosan szerkeszt, a versek sorrendje tükrözi az indulat hullámzását. Ahogy a versét a ritmusa. „Már az ének / lenti ének, / mikor holdja / nő az éjnek, // és a föld / való porában / árnyékokra / vetül árnyam, // az időtlen / idős fához, / elértem a / föld likához, // szárnyakkal / telő nagy odvát / ülő, lennvaló / homályhoz, // halott-ének, / lenti ének, / ujjaim / almákhoz érnek”

A Vikár Béla fordította *Kalevala* ősi nyolcasának páros rímeit hallom mögötte. Az „időtlen idős fa”, „árnyékukra vetül árnyam” népmese-, ballada-, a magyar ősköltészet eszközei kelnek új életre.

Ez a költészet ritkán közvetlen, egyenes beszéd; lényegét, a költő életét, érzelmeit, leírások váratlanságai, ritmusa, képei hordozzák. A címadó *Hidglelés* című vers anyója rongyokban ül majd tört üveghegyen. A gyolcs, kendőcske, rongyosság és az alma, mint a kigyó, visszatérő mitikus motívumok. Az *alma* és a *kigyó* az Édenre utalhat, ahonnan kiűzetett. A „világító rongy” egyre inkább mást is jelent, mint kifosztottságot, talán azt, ami születik belőle: a költészetet.

„Észak medrét / félni más, / ponyvain át / a változás, / mélyéből / felvetődő hallal, / hegy torkából / lassú morajjal, // nem félek, / meg sem érteni, / mert / nem beszéd,- / olyan, / nem félelem- / olyan, // ...mert Észak medrét / félni más, mint / lassú jég / partján a láz, / fénylik hasadéka / létét világgá / zengeni”

A magyar irodalomban ismeretlen északi táj csupa hatalmas mozgás, a rövid sorok ritmusa híven ábrázolja a szemlélőt, akihez „valaki szellem / visszajár, sír a / kő kezében”.

A Másik mindig jelen van. „Nézzük, ahogy / hálót vetnek / a szélbe, a / szőke / zabföldet” ... „hortenziák, / apály, dagály, / és utak / áfonyáért, //

boton, két / elfoszlott / kalap, // zabföldeken / világlanak”... „csak két/ kalap, / szerelmünk, // mintha // volnánk”.

Mintha repülőgépre szállt volna, amely sohasem landol. Mert majdnem vett jegyet egy gépre, és az eltűnt. Most Izland vízdörgései, kráterei, egy lángoló holló látomása. Kőbe vésett rúnajelek, indiánok nyomai, egy-egy kép, egy sor a földtörténet korszakaira utal. És innen nincs messze a kérdés, ki vagyok én, kik vagyunk mi, honnan jöttünk. „ó, / távoli Kelet!, / kik vagyunk, / ha mások?: / ábrák e / parti kőben, // mintha az // időben – // üresség, / ennyi, ennyi, / eltévedtél az égen / lángoló / jelek közt, / eltévedtél, a / rajtad / lángoló jelek / elvesztek, el!”

A 10. századi japán udvarhölgy a mi honfoglalásunk idején írta a „párnakönyvet”, irodalmi naplóját. A Távolság-kelet dekadens érzékenysége rokon az ő halálvágyával. Közép-európai ember északon, ahol világos éjszakák vannak, és ettől bizonytalan-ná válik minden, csak a jéghegy és a halászhajó valóság, „átfúj a sós szél / rajtam, feloldanak / a fények”, „mi való? nem való? / nagy üres / vitorlák lobbannak / a holdra, az időn / lassan kiüt a só”.

Ez a menekülés Izlandba a magyar költészet nyeresége, új, nagy, különös dolgokat lát és szenved el az olvasó. A költő szenvedésével új élet született.

„harangozhatnak értem, / nem is vagyok, // az idő só, / szivárvány; / hófelhő kavargó, / rám derengő // világát, nagy őszét / félve járják, / irdatlan részein / szárnyak sodornak át, // medrébe hull a / tenger, havas / kagylóiban világol, / zúg tovább”.

A *Párnák világos ormán* című vers a magára maradt szerelmes monológja, légszomjas rövid sorokkal. A magányos első sor felütése: „Szomjazom” – megjelennek a szerelem attribútumai, „ajtó-gyolcsot / át világos / éjre” ... „szomjazom, / Sápadt Herceg // bánatodra, a / szélre, // függöny-gyolcsot / felvető / szélre”, „láz, lassú / órák / lassan omló / birs-virág- / perceivel / telnek a világ / mély sebei”.

Strófákat ismételt, kis változtatások, szabálytalanul felvillanó tiszta rímek és az ismétlések dallama fokozza a magány szomjúságát.

A következő rövid ciklus még rövidebb sorai a világegyetembe vetett emberről: „elmúlni a / szelekben, / valami / végtelenbe”, „ a havazás / szívében / újhold suhint, / elvázom”.

Gyönyörű szimbólum a népdalok halhatatlan madara, *Az eltévedt madár*: „Az eltévedt/ madár // szárnyai alól / elveszti a // szelet, csőréből a / magot, // álmában / partot ér, // elbújik a / fűben.”

A következő fejezet címe a birtokos eset neve latinul: *Genitivus*. A közeli elmúlás ismeretében megrendítő, hogy fakszimilében olvashatók Nagy

László Kiss Annának küldött levelei, rajzai és a címzett néhány válasza.

Genitivus után a *Dativus*, a részes eset a következő ciklus címe. Mert aki megmaradt, csak része az egésznek, ami előtte volt.

Az idő visszafordul. Költözök, „távolodtok, kies albérletek”, ez a zsadányi szülői ház, ahová hazajönne. Ősszel, mert szőlőt kínál, „fürtök, hús levél”, a szőlő a kertben termett, onnan a „hús levél”, míg vonatok járnak a közelben, de „milyen béke van itt, mondom” – Hazavitte szerelmesét. „az utcán levél söpör át, / kóbor macskák várnak / csodára, nálam / felejtett kulcsaid, // felgyúlt falai // alkonyinak, szélnek”.

Aztán elutazik, keresi az őshaza tájait, a magyarok emlékezetét. „visz muszka vonatom / havakba, végtelenbe, / itt maradsz, és belefúlsz / árva szívedbe, eltérül / holdjával a hajnali / ég, hiányodtól / fogyatkozik, eltérül / holdjával a tél!”

A szerelmes hiánya a naprendszerig tágul, mitológia. Megy vissza Zsadányba, „visz a lábam, / tart a kezem, halna / utánad mindenem, / zsadányi árkok / füve süvöltöz, / vágom a nyári zöldet”, „kútjába / bámulok, benne látom / testvérkémet / bíborba, bársonyba, // aláfordult eget”.

Az utolsó találkozás tanúi a kert, a tárgyak mind a fájdalomtól háborognak, mint az, aki a munkába temeti a gyászt. Gyermekdal édessége a szerelmesek testvéri közösségéről szól a kútból, ahol meghalhatna. És egy-egy szó, „verslapjaim”, félmondat: „téli feltámadásom” a tovább élő tanúi. „hát jól van!, // lesznek éveik!, // róka-fehér / villámlás a havon!, / mint fagyott / almák a vízből, // világolok”.

Élni kell, pedagógiai főiskolán magyar–orosz szakon végez, Pestre költözik, tanít, de belátja, hogy a tanítás mellett nem tud írni. A tanítványok Csokonai verseitől „meghatódnak, / érzékeny felnőtt-félek, / nehéz megválni / tőlük e pályát / mívelni, elhagyni is / meghatottság nélkül...! // De belezúg a szél, // de visz az élet, váltott / lovaival szabadon lepkés / falai közé, kelek, mikor / kelek.”

Az új élet stílusa emelkedett, „e pályát *mívelni*” archaikus, „*Visz az élet, váltott lovaival*” – ez Ady;

A mindennapi élet egyszerű: „Virrasztok varráson, / versen, az ég lassan / fordul felettem, ó, / szabad évek! papírlapkének / álcázott lehallgatók!” Besúgók kora, de élet ez, lepkés falai is vannak, meggytolvaj csóka jár ablakánál.

Utazik ismét, Szófiába. A vers józan, tárgyilagos.

„Szófia újra vár, // reptere nyájas, // mászol mintha / árnyékuktól rettegnének / a végtelen hatalomról / álmodók, // válaszolgatva hülye / kérdésekre reptereken, / atlanti, szibériai / ködökbe vesz-

ve, / megérve változásokat, / nem múlik régi, rossz / érzésünk, csak a tájolás / változik, mi kelet volt, / most nyugat. Balti, bolgár, / magyar összenéz: ne sápadj!”

Könyvbemutatója van, aztán járja a szerelmes emlékével telített várost.

„A Vitosa görgetege / télen – partjáról dörög a / szívem, hogy újra látom. / Járhattam tonnás / köveinél, mikor a / mindenség még / ismerte vagy sem az / embert.”

A Vitosa Szófia Gellért-hegye, de más kőből, sziklás. Drámai.

Téli alkony, „kolostor-falon kívül / életképek”, fiatal pópa-félek zsigerelemek egy leölt kant. Mikor az út visszafordul, csodát lát: „bokorágon / piros bogyók közt / nagy fehér madár a / hó fölött, földig hajlítja, / álmodom? sötétedik, / a régi Plovdiv / étterme, időjárt zugai, / tálalós különszobája, // itt vagy? // mintha valaki / bojjána lennék, az asztalfő / nehéz borát iszom”.

Aztán barangolás itthon, az aggteleki Baradla-barlang űzött neolitikus embere '56 utáni félelmekre emlékeztet, „visszafelé / forgó időben keresem a / hasonló helyeket / ember-voltommal / szembenézni, lenni, ahogy / az ég akarja, hogy / éljen bennem az űzött, / a tűzhelyét őrző, a / falak festéknyomán” ... „köszönök minden / évszaknak, mi eljő, / felfénylik, mint az ég / kegyelme – mi másban / bízhatnánk?, / kétségek nélkül / magunkban is nehéz // lenni, csak úgy, / fehér inged havában”.

A gondolat, a nyelv klasszikus magasságba emelkedik, az „eljő, mint az ég kegyelme” archaizáló biblikus stílusa, a vers elbeszélő gazdagsága megrendítő modern elégia. Végén a *ceterum censeo* „fehér inged havában”.

Utazik, felejtse, a magyar múlt megrázó állomásainál megáll. Mikor magyar ember először jár Bécsben, 1849 emléke kísérti, ez pedig itt a „történelem a napos oldalon”. „Hudertwasser korlátja / kanyarog fel / képtelen / emeletére”, „az óváros / ott felejtett nyugalmával / bár egybenő, / derű, valódi Bécs. // Ilyennek látnom, / szegény jó Batthyánynk, / Széchenyink nem / segít.”

Nagy László jól ismert bolgár fordítása a *Sólyom ének*.

„Eltévedt aranykincsről / villansz elem, ragadsz / fel, égi sólyom!, alakot / ölt hiányod, jelentéted, a / múlt, bárhová rejtsek.”

Mert a nagyszentmiklósi aranyelet Bécsben van.

Számos vers tanúskodik a költő felelős magyarságáról. Véleménye van, és tenni kíván a jövőért. Zsadányi gyerekkora és debreceni éveit tisztá magyarságát tovább gazdagítja Arany János.

Nézi Arany *Hamlet*-fordítását, az ikonikus eperfa mindkettejükre ráborult. Arany a walesi bárdokról írt, keveri ő ötvenhetet negyvenkilencel, jó Malétert, az ötvenhatos mártírt, a negyvenkilences Láhner és Damjanich követi, egyetlen sorban egész strófaaként rímelt rá Latinovits. A „csak felszéllel bolond” *Hamlet* mellé Sinkát, Csontváryt, Huszárikot idézi meg, s „a Petőfit sír-mély bánatába temető Arany”-t. „Nomen est omen”, jó Arany „Virrasztva könyvén, / velünk égeti a / lámpát, eperfalombja / borul ránk, suhogja, / miféle nép vagyunk, / hagyva magnak, / szavainkkal tanúnak // este van, // szél fúj, fel-le forgó // ideink nem múlnak”.

Lengyelország. A „vérrel írt határok” egy magyarnak a fenyegető nemzethalált jelentik. Trianont. Először az egykori Árva vármegye területén, Orawkán áll meg, magyarul Kisárva. Miután a versfilm átsuhan az esőben a gurálok jellegzetes gerendaházain, festett fatemplomáról ennyit: „az Átkozott ilyen / templomokból eltűnik, / hollókra hagyja nyűtt / ügyleit, / s madárijesztőkre az Áldott”.

Az Áldott, a következő sorokban ember, ki „Szokva / megfeszített mását, // halandókat fésülget, // kik nyögjük a / magunk keresztjét, / hordjuk a Sötét Madonnához”. A következő stáció Czestochowa, ahol a lengyelek szabadságszimbólumát, a Fekete Máriát őrzik a 14. század óta.

Aztán Krakkó, oda én is el tudtam zárándokolni, Balassi nyomát, egy emléktáblát, nehezen, de megtaláltam. A vers néhány mondattal életre kelti, személyessé teszi Balassit, Adyt és Báthory-király álmait. Balassi-idézet: „nagy tenger morotvája”, „hol az az átkozott Balassi / Bálint? Hol vagy, ki / kilencszáz-hetvennyolcban / a pétervári freskóló / tekintetével / néztél rám a falról?!, // hol a bánatban?!!!”

Útirajz lírában, mondhatnók, de az út csak alkalom, hogy a lírikus megszólalhasson. Hazafelé az újkori magyar történelem állítja meg minduntalan, az egykori haza védelmére épült hatalmas várak, Zólyom, Léva, Komárom, Pozsony.

„Utolsó magyar / várúrnök alusszák / álmukat közelében, vastag / homály, tűnődünk fagyos / maradékán, s az időn, / mi sötéten úgy ide / tartozik, mint ...történelemhez a / lenszóke gyerekek, kik / nem tehetnek semmiről”

Jelenet itthon és most: keleti selymet bélel prémme, gondolkodik és emlékezik: „Ő, sok időt // népeket látott / Káspi, // s te Bajkál!” A keleti hangszer, a doromb zengését hallgató nő Szibériába Mongóliából érkezett „lapos / idol-arcok közül, enyéim / arra terelnek csengős, agancsos / nyáját, bárányokat a / lejtőn,” ... „az / ősök figyelme, sas, sólyom/ felettünk”.

A szibériai sztyeppén járt egy abakáni filmrendezővel. „Úgy beszélünk, hallgatunk / együtt, mint-ha egy almafa / alatt nőttük volna / (alma!) utoljára Alma / Atában forgatott.”

Hamlet, Arany fordításában: „Kizökök az idő – oh kárhozat! / Hogy én születtem helyre tolni azt.” Kiss Anna: „Kidőlt tengelye rengett, a / világ lejárt róla már / hajnalod előtt is, mindig, ha // országot gyászolunk, / vadkanok-tépte űrt, / nagyságos fejedelmet, / árva Petőfit! Ki, ha mégis / menekült a nyugtalan / tömegsír torkából – / Pétervár nem Haynau / Budája. Szibéria // pedig Szibéria //... / hol ugyanúgy lázadnak, / mint mi, s ugyanúgy levetretnek, // a világ lejárat a / tengelyéről, a lélek ellenáll, / a legendák nem / születnek csak úgy. // De mi van a tényekkel?”

Gyönyörűen folytatja Shakespeare-Arany gondolatát, 1956-ra gondol, a forradalom leverésére.

Erdélyben, egy ősi kerek templom mellett, szeles dombtetőn „átjár suhogva, / mint a kardél, az / idő, a magyarok ideje”.

Ünnepi, választékos, megragadó. „Perkő vén helyének / hatalma ránk virul, / valamit tud az Úr, hogy / tereli szélkabátos népünk / bebuktat küszöbén, / László, vajki István, Imre / hármassága elé. // Elevenül idő előtti, rejtett / idő nagy hármassága... mi / változott, így változatlan” ... „egymásba / nőtt minden időnk, // magyarok ideje”.

Úti rajzaiban a nemzete történelmét magába fogadó költő emelkedett stílusa ragad el. A haza szerelme.

„Örök fű, örök ég, // örök múlttá-lesz jelen, // széttolja a levegőt ez a / kerekded gyönyörűség, / régi, törvénylátó helyen, / itt, hunén, szkítaén” ... „látod-e a hegyeket fényleni / szeles nap-arányban, / botoddal érintgetve / ösvényük?”

Alkonyok, Hajnalok, Alkonyok a ciklus záró verse, kantáta Nagy László halálára. Pétervárra alkonyatkor érkezik a távirat. Három napja Zsadányban volt az Éden: „Isten kertje / hárfázik emlékeimben, / kígyós árok füve, mi / túlnő az esőkkel” – mondja az evangéliumot a Holtnak.

„Halálod hajnala, hírének / pétervári alkonya / lassan járja át / életem”, „nem élek, / nincs képteletlenebb hely a / világnál! Ki lélekben / utánad haltam, itt állok, felhők fölöttem...!”

Múlt és jelen egymásra vetítve, borzongatóan, mert „félretölva mindent” ... „ajtót nyitottam”. Látomás: „(Ki ez a Sápadt / Herceg, ...Lovon jön, nagy / tamariszkszágák / zuhannak lenn, / ül az ablaknál, eltűnik.)”

Emelkedett, biblikus nyelv, idő és tér, valóság, emlékek és meditáció szenvedélyes torlódása, ismétlései egy-egy szólamnak; látomások és a való-

ság szintézisében keresi önmagát az élő. Visszatérnek Izland vulkánjai, jeges szele s egy elveszett repülőgép, élete szimbóluma: „nagy szárnyak / jegesednek az elveszett gép / ablakainál”.

Hidegtelezés: A könyv címadó költeménye. Indítása jelenet: „Ülök az idő / tört üveghegyén”. Rongyaiban egy vén meditál, almát hámoz, mert nő, hallgatja a szél hordta beszédeket. Reakciói józanok, többször nyersegek, máskor bölcses és érzékenyek.

Kezdeté északi látomás, lávakő, vitorlák, jéghegyek, egy „még születetlen, // látatlan, tűzfölde / -gyermek”, a szél éneke.

Ellentétel a vén reakciója: „Halljátok-é, / hogy menekülnek övéi?”, „vasakkal tépve, / kerítve fű-világuk, / rozsdától vöröslük minden a / sós hullámokig, hol / búzlenek bálnahajóitok”.

Folytatása földindulás, Hólartról a Güney-hegyig, a szél a sarki tájon kőről kőre veti rémületét, átfordul Holarig. De a „vásott vén, ki almáival / vesződik, a / feldőlt világra nem ad”.

A szél: kérő jön jégen, havon át: veri az ajtót. Izlandi történet, egy szagára utal, a leány neve: Gudrul, kinek egykor kölcsönadták a hozományát. A nyelv parlagiba fordul: „Ki a baj vagy? // Szánkózom / fenéken, le jégen, / havon, megfagyott / hét zuhatagon, / sapkám, lapátom / megelőz, // nőért hányok / félre ennyi havat! / ... / ha a nő csak billeg, / vagy kuka, épp jó!”

Ellentétel a vén: „Élet, szent / bizonytalanság, a / szél is rólad szaval, / én, álmodó, / már csak – *vagyok.*”

Gudrul hozomány híján kolostorba kerül, folytatja a szél, visszatérő „ó hej” kiáltással öregségről, halandóságról, sorok ismétlődnek, ének, a dallam motívumai újra meg újra felbukkannak, „sosem éhes, / botolva jár, ki / vén már, bévül üres, / köntöse is / az lesz, barátom, / a jóst / hiába kérdik, / mire jutunk/ bárhol a világgal, / hát mire jutsz // magaddal?” ... „ó, hej, van, mi // végtelen // s van, mi véges”.

A történetek egyre aktuálisabbak, „barátjának hív, / borodba iszik, / s elfogja leveled-„ ... „ki száműzöttet / vigasztal, / jobban féljen!” A mesemondás öröme magában hordozza egy bölcs tanító szándékát: „van mitől / falak omlanak, s / minden álság... Az idő!”

Gyönyörű, népdalszerű látomással fejezi be az éneket: „Vízben nézi / magát a vadpáva, / szélbe terített / tollát nem félti, / újránő.”

Sodor lehetetlenből lehetetlenbe, történet az orosz Mihaszna Ivanuskáról, aki forradalmár lesz, a fejedelmi csecsemőt megmentő fehér kígyóról, szerzetesről, „ki a / Dong Nai mentén mint a / fogyó hold vándorol”, hogy szétossza bűnös szülei vagyónát. Magával visz egy elhagyott kicsi lányt, aztán a vagyon maradékan megveszi neki a teázót, ahol találta, és megy tovább. „Van, ki mint a Dong Nai / menti út – ér a végtelenbe, / van, ki mint a // Dang Nai menti út.”

A záró versben visszatér a nyitó jelenet.

„De itt, e képtelenség / vad szívében / héj kanyarog, az idő / tört üveghegyén / almáim hámozom, / vásott lábbelim árnyéka is / szabad – s el nem tudnék / elszakadni e / szélhordta lét-egésztől / *tudattalan mindenkije,* / rongyaival vesződő, // bár mondhatnám, // hogy nem ér a nevem!”

Végül a Mindenség közepén az ember: „műlik magába, szélbe, // rongyainál süvölt a / hold, fordul a nap, / száll mindene világra, / kioldódik vásott / cipőinek párja, // hámozza almáit – s háborog.”

Történetek, kommentárok, az elbeszélő magával ragadja az olvasót indulatok és képtelenségek sorával, tanulságait óvakodik megfogalmazni, mélységét és csúcseit találja meg az olvasó, ha akarja. Sokszálú lírai regény, szálai hol egybefonódnak, hol nem. Az író szabadsága. Meg az olvasóé. Szertelenségét és pontosságát öröm fölfedezni.

•

Kiss Anna új verseiből épített költészete magába fordulás és korrajz, a líra szenvedélyével, az élet és önmaga megértésének igényével. Egy határtalan szerelem van jelen mindenütt ebben a világban, változik mítosszá, mint az élet is körülötte, akár a jelen, akár a történelem. Feltűnő tudatosan formált nyelvének sokszínű gazdagsága, amely hol kötöttebb formában, hol a szabad vers természetes ritmusával, elő-előforduló rímeivel, mintha kötött lenne. Egy-egy költemény visszatérő sorai, vers-darabjai vagy ezek variánsai mintha szimfóniát építenének, ahol egy-egy egyedülálló sor szólója két sorközi csönd után annál emelkedettebben szólal meg. Tér és idő változatait hordozza a „látomás és indulat”, látjuk és tapintjuk azt az életet, amiben élünk, olyan érzékenyen és szenvedéllyel, amire szükségünk van.